

Eenige Hectaren bosch zijn gerooid om open ruimten in de gesloten bosschen te hebben, wat afwisseling geeft en tevens een bron van inkomsten is voor de vereeniging.

Twee vijvers zijn aangelegd, waarin goudvisschen, terwijl in de schitterend mooie plas in het Vagevuur zwanen, eenden en andere watervogels een lustoord vinden.

Een hertenkamp is afgerasterd, waarin vele herten, waaronder meerdere geschonken door Zijne Kon. Hoogheid Prins Hendrik. Ook van de Regeering ontving de Vereeniging medewerking in den vorm van een jaarlijksche subsidie. Van de V.v.V. Leek en omstreken werd eenige geldelijke steun ontvangen, terwijl deze tevens een paar banken liet plaatsen. Meerderen toonden hunne belangstelling door het nemen van rentelooze aandeelen en (of) het bijdragen eener jaarlijksche contributie.

Dit alles kan evenwel de vele uitgaven verbonden aan het exploiteeren van deze groote bosschen als vrije wandelplaats voor het publiek niet dekken, waarom door het bestuur jaarlijks een Koninklijk goedgekeurde verloting wordt gehouden, welke door zeer velen in grooten omtrek wordt gesteund door het nemen van eenige loten voor het sympathieke werk, dat hier wordt verricht.

We vestigen er nog de aandacht op, dat op een mooi beschutte plaats in 't bosch een open ruimte is onder hooge eiken boomen, met vele banken waardoor een prachtige gelegenheid wordt verkregen voor het houden van openlucht-samenkomsten.

Ook stichtte het bestuur een paar aardige landhuisjes in de bosschen, welke gemeubileerd worden verhuurd, waarvan zomers een druk gebruik wordt gemaakt.

Het Bestuur van de Vereeniging „Natuurschoon” beveelt de bosschen in de goede zorg van het publiek aan. Men beschadige niets en zij, vooral bij langdurige droogte, voorzichtig met sigaar of pijp.

HET BESTUUR:

W. POSTHUMA, Voorz.
W. J. B. NONKES, Secr.
H. C. HILLEBRANDS, Penn.
K. J. VENEMA.
H. P. HEERSEMA.
W. PESTMAN.
H. J. BRONSEMA.

April 1924

Doch nog slechtere tijden braken aan. De beeldenstorm was losgebroken! Gedurig werden de kloosters bezocht door plunderende soldaten. Dit was omstreeks 1580. Eenige jaren later kwamen de aanzienlijke kloostergoederen aan de Staten van Stad en Lande Groningen.

In 1612 werd geheel Ter Heijl door de Staten verkocht aan Casper van Ewsum, toen ter tijd commandant van de vesting Coevorden en tevens Drost van het oude landschap Drente. Deze Van Ewsum wist het zoover te brengen, dat Ter Heijl verheven werd tot een adellijke havezathe. In 1632 ontving Casper van Ewsum van de Staten van Drenthe het bewijs hiervan. De oorspronkelijke akte of verzegeling, waarbij dit recht voor Ridderschap en Eigenerfden der Landschap van Drenthe, berustte in 1845 nog op het landgoed.

Ter Heijl was Drenthe's 12e havezathe.

Toen Casper van Ewsum overleed, kwam Ter Heijl aan zijn zoon Wilhelm. Deze was de laatste mannelijke vertegenwoordiger van het bekende Groningsch geslacht Van Ewsum, dat zetelde op Nienoord. De dochter van laatstgenoemde, de schoone Anna van Ewsum, werd de erfgename van al de bezittingen van haar vader Wilhelm van Ewsum. Anna van Ewsum huwde met Carel Hieronymus baron Von Inn- und Kniphausen. (Zooals men weet, ligt in de kerk te Midwolde van dit echtpaar de beroemde graftombe, welke jaarlijks door duizenden van heinde en ver wordt bezocht).

Tot het einde der 18e eeuw bleef de havezathe Ter Heijl een bezitting van het geslacht Von Inn- und Kniphausen. Van deze familie ging Ter Heijl bij scheiding over aan den heer Mr. W. de Lille. Na zijn overlijden vermaakte diens weduwe het landgoed aan haar zuster. De jongste zoon van deze, Burchard Frederik Willem Baron van Westerholt, Heer van Hackfort en Ter Heijl, was de laatste eigenaar. Hij liet het oude landgoed aanmerkelijk verbeteren en verfraaien. Baron Van Westerholt heeft er vele jaren gewoond, zich vooral wijdend aan boschcultuur, terwijl hij de belangen van zijn omgeving niet uit het oog verloor. In 1841 was er nog een steen- en pannenfabriek door hem opgericht, die ook Aduard's monniken eens hadden gedreven.

Enkele ouderen wisten ons vroeger nog te vertellen, dat de Baron elken Zondagmorgen trouw met zijn dapper tweespan naar Roden ter kerk reed.

In 1853 overleed de Baron. Ter Heijl met de daarbij behoorende 1700 H.A. landerijen en bosschen werd publiek verkocht. De oorzaak hiervan is niet bekend, men meent dat familietwisten de reden van verkoop namens de erven zijn geweest. In het nog wel aanwezige verkoopboekje staat vermeld, dat de verkooping 17 October 1853 en volgende dagen, telkens des morgens te 10 uur, plaats had ten huize van Wed. M. J. Juursema te Leek, ten overstaan van Mr. C. de Ranitz, Notaris te Groningen. Uit genoemd boekje blijkt, dat de verkooping plaats had in 250 perceelen; de laatste 92 perceelen waren uitsluitend eigendommen, waaronder ook als perceel 248 de eigendom van een stuk grond, groot 10 roe en 10 el, waarop de Kerk van Zevenhuizen is staande, jaarl. op Mei voor f 4.—. Onder de andere beklemde meijers komen vele ook thans nog zeer bekende namen voor te Roden, Leek en Zevenhuizen.

Perceel 1 staat vermeld als volgt: Het aanzienlijk hecht en sterk wel doortimmerd en goed onderhouden Heerenhuis, genaamd Ter Heijl, met 8 beneden- en bovenkamers, zaal, provisie- en badkamers, keuken, kelder, stallingen, koetshuis en schuur, koetsiers- en tuinmanswoningen, fraai aangelegden tuin met druivenkast, hoven met uitmuntende vruchtboomen, riant vischrijke waterpartijen enz., bosch- en andere gronden, benevens de laan naar Tautenburg en die naar de Leek, tot en met het brugje over de waterleiding liggende, te samen groot ongeveer 14 bunder 20 roe.

De koper van dit perceel zal jaarlijks moeten betalen voor predikant en koster te Roderwolde: a. op den 1 Juni f 6.—; b. f 2.50 in plaats van zoogenaamde 4 spinten rogge en c. in natura of naar marktprijs nog 2½ zoogenaamde spinten rogge.

Door dezen verkoop, die de voor dien tijd zeer aanzienlijke som van f 192000 opbracht, verdween het oude landgoed Ter Heijl. De uitgestrekte bezittingen werden geheel versnipperd.

Een jaar na de verkooping, in 1854, werd de burcht Ter Heijl gesloopt. Op dezelfde plaats staat nu een groote boerderij.

De burchtgrachten zijn gedeeltelijk nog aanwezig, terwijl de fraaie singels grootendeels zijn verdwenen. Nog slechts namen als Vagevuur, Lange heijl en Tautenburg enz. herinneren aan de glorie van weleer.

Tautenburg is het boerderijtje, vroeger tevens herberg, recht tegenover Tautenburgsingel aan den weg naar Roden.

Bij den verkoop in 1853 kwamen de bosschen, welke thans in 't bezit zijn van „Natuurschoon” in handen van Mr. Abr. Leuringh te Leek. Ze bleven voor het publiek opengesteld en werden later algemeen „Leuringh's bosch” genoemd. Veel gebruik van de mooie wandelwegen werd er niet gemaakt. Ook nog niet, toen na het overlijden van den heer Leuringh deze bezittingen bij verkoop overgingen aan Mevr. Dr. K. Pel—Santee, waardoor ze in de laatste jaren meer bekend werden als Pel's bosch.

In 1922 werd de verkooping dezer bosschen in vele perceelen in de courant gepubliceerd. Eenige ingezetenen van Nietap namen het initiatief om bij het Staatsboschbeheer kapverbod op genoemde bosschen te bekomen. Dit is mogen gelukken. Een vereeniging werd daarna opgericht, waarop de Koninklijke goedkeuring werd aangevraagd en verkregen en stelde men alles in het werk deze mooi gelegen bosschen voor het algemeen te doen behouden, hetgeen met schitterenden uitslag werd bekroond.

Het voorste wandelbosch kon 15 Maart 1924 onderhandsch worden aangekocht van de erfgenamen van Mevr. Dr. K. Pel—Santee te Amsterdam, voor eene som van f 12000.—, terwijl het Vagevuur met hulp van de V.v.V. Roden bij publieke veiling op 9 Dec. 1924 van dezelfde werd verkregen voor f 1920.—.

De Maatlanden zijn aangekocht bij publieke veiling, 17 Dec. 1926, van de erfgenamen van Mr. J. Pel te Biggekerke, voor f 8900.—. Mr. J. Pel verkreeg de Maatlanden bij legaat van J. P. Santee, voor zijne werkzaamheden als executeur van diens nalatenschap.

Deze bosschen enz. zijn samen plm. 26 H.A. groot.

PRIJS 10 CENT.

WANDELKAART.

VEREENIGING TOT BEHOUD VAN NATUURSCHOON NIETAP-LEEK EN OMGEVING.

Goedgekeurd bij Koninklijk besluit d.d. 8 Juli 1922, No. 32 en erkend als vereeniging uitsluitend in het belang van het natuurschoon werkzaam bij Koninklijk besluit, d.d. 1 Mei 1923, No. 19.

De bosscher en landerijen van bovengenoemde vereeniging zijn slechts een zeer klein gedeelte van het eens zeer uitgestrekte 1700 H.A. groote landgoed de Havezate Ter Heijl.

Ter Heijl — „die Helle” — wordt het eerst vermeld in 1499, als zijnde in 't bezit van het eertijds zeer bekende klooster te Aduard. Op welke wijze deze abdij in 't bezit van deze uitgestrektheid kwam is niet met zekerheid na te gaan.

Dit machtige klooster bezat uitgestrekte landerijen: in de provincie Groningen meer dan 5000 H.A. De abdij had in die uitgestrekte bezittingen hier en daar huizen van waar uit het beheer en toezicht over de kloostereigendommen gevoerd werd. Zulk een gebouw nu werd in 1561 te Ter Heijl gesticht. Omdat Ter Heijl zeer afgelegen lag, werd het beschouwd als een strafplaats, zoodat kloosterlingen, die geen schoone lei hadden, naar hier gezonden werden.

Toen de leekbroeders tot de ontdekking kwamen, dat er op sommige plaatsen een dikke kleilaag in den bodem voorkwam, werd niet ver van het huis een steenbakkerij opgericht. Verder werden er vaarten gegraven, benodigd voor de uitgestrekte veenderijen. Een en ander gaf groote bedrijvigheid en werd het noodig geoordeeld hier een kapel te bouwen. De geheele uithof werd vervolgens van tijd tot tijd verfraaid, zoodat de naam „die Helle” plaats maakte voor de benaming „Paradijs”, en in plaats van strafplaats een lustoord werd.

Doch gelijk aan alle aardsche heerlijkheid een einde komt, zoo ook hier. Wigbolt van Ewsum van 't naburige Nienoord, de dappere edelman, die zoo'n groote rol speelde in den worstelstrijd tegen de Spanjaarden, verstoorde als krijgsman vaak de rustige rust te Ter Heijl. Bovendien bestond er een grenskwestie tusschen de Vredewolders en de Ter Heijlbewoners. Dit alles was voor de bewoners van Ter Heijl zeer onaangenaam.